

UOT: 331.3

ƏMƏK BAZARININ FORMALAŞMASININ NƏZƏRİ ƏSASLARI**T.Ə. MUSTAFAYEV, P.H. MƏMMƏDOV**
Qafqaz Universiteti

Əmək insan cəmiyyətinin inkişafının başlıca amilidir. Bir proses olaraq əmək özündə müəyyən vasitələri birləşdirir. Əmək prosesində hərəkətverici qüvvə isə bu prosesdə iştirak edən insanların işçi qüvvəsidir. İşçi qüvvəsinin sahibi özünün işçi qüvvəsini bir əmtəə kimi alqı-satqı prosesində iştirak etməklə satır və gəlir əldə edir. İşçi qüvvəsinin alqı-satqısının reallaşdırıldığı bazarlar əmək bazarlarıdır. Əmək bazarının formalaşması tarixi, sosial-iqtisadi hadisə olmaqla, onun inkişafı cəmiyyətin inkişafına birbaşa təsir göstərir. Burada işçi qüvvəsini satan şəxslər əldə etdikləri gəlirlə ehtiyaclarını ödəmək imkanı qazanır, həmçinin bu işçi qüvvəsinin istifadəsi nəticəsində insanların ehtiyac duyduğu məhsullar yaradılır, xidmətlər göstərilir. Müasir dövrdə baş verən elmi-texniki tərəqqi prosesləri əmək bazarına ciddi təsir göstərməklə onun daha da inkişaf etməsinə gətirib çıxarmış, eyni zamanda əmək bazarındakı münasibətlər daha da təkmilləşmişdir. Bu da öz növbəsində əmək bazarı ilə bağlı yeni elmi-nəzəri yanaşmaların formalaşdırılmasını tələb edir. Ümumilikdə məqalədə əməyin mahiyyətinə dair bir sıra elmi-nəzəri baxışlar, əmək bazarının mahiyyətinə, onun formalaşmasına dair nəzəri fikirlər və s. qeyd olunmuşdur.

Açar sözlər: əməyin mahiyyəti, əmək bazarı, işçi qüvvəsi, əməyin xüsusiyyətləri, əmək bazarının formalaşması amilləri.

Əmək insan cəmiyyətinin inkişafının əsas amili olmuşdur. Tarixən cəmiyyət inkişaf etdikcə əməyin özü, əmək anlayışı daha da inkişaf etmiş və özlüyündə əmək mürəkkəb bir iqtisadi kateqoriyaya çevrilmişdir. Ayrıca əmək bazarı yaranmış, müxtəlif strukturlara ayrılaraq daha da təkmilləşmişdir. Hazırda dünya üzrə əmək bazarları müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq bir sıra yeni xüsusiyyətlər qazanmışdır ki, bu da əmək bazarı ilə bağlı elmi-nəzəri yanaşmaların daha da təkmilləşdirilməsini tələb edir.

Əmək bazarı ilə bağlı müxtəlif iqtisadi məktəblərin və iqtisadçıların özünəməxsus fikirləri olmuşdur. Onların bir çoxu buna əməyin mahiyyətini açmağa çalışaraq başlamışdır.

Marjinalist nəzəriyyə əməyi əmək məhsullarının istehsalına yönəldilmiş fiziki və intellektual fəaliyyət kimi qiymətləndirir. Ümumiyyətlə əmək insanların müəyyən məqsədə çatmaq üçün öz fiziki və əqli qabiliyyətlərindən də istifadə etdikləri məqsədyönlü fəaliyyətlərinin məcmusudur. Əmək prosesində insanlar əmək alətlərindən də istifadə etməklə əmək fəaliyyətini yerinə yetirirlər. Əmək alətləri - istehsal vasitələrinin başlıca hissəsi; buraya maşın, cihaz, mühərrik və s. daxildir. Bunların köməyi ilə istehsal prosesində əmək predmetləri emal olunur, məhsul hazırlanır [4, s.136].

Əmək insana xasdır və onun bir sıra səciyyəvi xüsusiyyətləri vardır.

1. Əmək məqsəduyğun fəaliyyətdir. Hər bir fəaliyyət müəyyən bir məqsədə çatmaq üçün qurulur və bu fəaliyyət məqsədə çatmağı mümkün edən formada qurulur.

2. Əmək ictimai xarakter daşıyır. Bu onunla izah olunmalıdır ki, insan əmək fəaliyyətini şəxsi ehtiyacın ödənilməsi üçün həyata keçirsə belə o, bir çox hallarda özündən əvvəlki əmək fəaliyyətinin nəticələrindən əmək prosesini qurmaq üçün istifadə edəcəkdir. Eyni

zamanda onun əməyinin nəticələri digər cəmiyyət üzvlərinin tələbatlarının ödənilməsində iştirak edəcəkdir.

3. Əmək yaradıcı xarakter daşıyır. Çünki əməyin son məqsədi məhsul yaratmaq və ya xidmət göstərməkdir.

4. Əməyin digər bir vacib xüsusiyyəti isə əmək alətləri yaratmasıdır. Əmək prosesində işçi əmək predmetinə əmək alətləri vasitəsilə təsir göstərir ki, bu əmək alətləri başqa bir əmək prosesinin nəticəsində yaradılmışdır.

İstehsal amillərinin hər birinin bazar dəyəri vardır və alqı-satqı obyektinə çevrilmişdir. Hansı amil üzərində qurulmasından asılı olaraq bazarlar bir-birindən fərqləndirilir.

Əmək bazarı - bazar iqtisadiyyatının çox mürəkkəb tərkib hissəsidir. Məhsul bazarından fərqli olaraq o, cəmiyyətin sosial-iqtisadi təzahürlərini daha çox əks etdirir.

Əmək bazarı müəyyən iqtisadi məkan çərçivəsində fəaliyyət göstərən işəgötürən və maddəli işçilər arasında iqtisadi və hüquqi münasibətləri ifadə edən qarşılıqlı fəaliyyət mexanizmidir [1, s.6].

Əmək bazarı işəgötürənlə maddəli işçi arasındakı iş qüvvəsinin alqı-satqısı ilə bağlı razılıq, onların maraqlarının bir-birilə uzlaşdığı mexanizmlər məkanı və sistemidir. Digər əmtəə bazarlarında olduğu kimi bu bazarda da tələb və təklif qanunu fəaliyyət göstərir. Əmək bazarı həmçinin işçi qüvvəsinin bölüşdürülməsi və yenidən bölüşdürülməsi funksiyasını yerinə yetirir. Əmək bazarının əsas mexanizmləri olan işçi qüvvəsinə tələb, işçi qüvvəsinin təklifi, işçi qüvvəsinin dəyəri və qiyməti, rəqabət, işçi qüvvəsi ehtiyatı və onlar arasında əlaqə konkret bazar konyunkturundan asılıdır.

Əmək bazarında yanaşmaların müxtəlifliyindən asılı olmayaraq işçi öz əməyinin qarşılığını aldığı

əməkhaqqının miqdarına bərabər olaraq almış olur. Əməkhaqqı - müəyyən vaxt ərzində işçi tərəfindən pul və ya natural formada alınan ödənişlərin məcmusudur [4, s.138].

Əmək bazarının digər məhsul bazarlarından öz məhsulunun spesifikliyinə görə fərqlənir. Digər bazarlarda konkret məhsul növü alınır və ya satılır. Əmək bazarında isə işçinin işçi qüvvəsi əmtəə kimi çıxış edir və işçi öz işçi qüvvəsini satışa çıxarır.

Hansı ki, digər əmtəələr kimi onun da istehlak dəyəri və qiyməti vardır. Əmək bazarında işçi qüvvəsinin alınıb-satılmasına dair fikrlər də mövcuddur. İşçi qüvvəsi dedikdə insanın malik olduğu həm maddi, həm də qeyri-maddi ehtiyaclar üçün istifadə olunan fiziki, əqli qabiliyyətlərin məcmusu başa düşülür.

Burada işçi işçi qüvvəsini satsa da, özü bu əmtəənin alıcı tərəfindən istifadəsində iştirak etməlidir. Bu onunla əlaqədardır ki, işçi qüvvəsinin təzahürü işçinin özü olmadan mümkün deyildir. Alqı-satqı prosesində işçinin satdığı işçi qüvvəsi tam olaraq alıcı kimi iştirak edən tərəfin ixtiyarına keçir və onun aldığı işçi qüvvəsinin istehlak dəyərini mənimsəməyə çalışır. İşçi qüvvəsini alan şəxs ona sərəncam vermək hüququna malikdir və işçi qüvvəsini satan şəxs alqı-satqı şərtlərinə uyğun işçi qüvvəsindən alıcının istifadəsini təmin etməlidir. Ancaq burada alıcı kimi çıxış edən tərəf işçiyə sahib olmaq kimi bir ixtiyara malik deyildir. Bununla əlaqədar olaraq iqtisadçılar müxtəlif konsepsiyalar irəli sürülür:

- işçi qüvvəsi deyil, göstərilən xidmət satılır;
- işçi qüvvəsi satılmır, o qarşılıqlı əlverişli şərtlərlə icarəyə verilir;
- işçi qüvvəsi satılmır, ondan istifadə hüququ satılır.

Birinci yanaşma işçi qüvvəsinin deyil, göstərilən xidmətin satılmasını əsaslandırmağa çalışsa da əslində xidmət işçi qüvvəsinin alqı-satqısından sonra baş verir. Çünki əvvəl işçi qüvvəsi alınır, istifadə edilərək xidmət göstərilir.

İkinci yanaşma işçi qüvvəsinin satılmadığını, əlverişli şərtlərlə icarəyə verildiyini əsaslandırmağa çalışır. Ancaq faktiki olaraq işçi qüvvəsinin alınan hissəsi istifadə olunduqdan sonra geri qaytarılır.

Üçüncü yanaşmada göstərilir ki, işçi qüvvəsi deyil, ondan istifadə hüququ satılır. Ancaq alıcının aldığı və alınmaq istədiyi əmtəə konkret olaraq işçinin işçi qüvvəsidir. Alqı-satqı prosesindən sonra birbaşa istehlak olunan əmtəə də məhz işçi qüvvəsidir.

Daha mühümü odur ki, əmək bazarında alqı-satqı obyektinin işçi qüvvəsi deyil əmək olduğu bildirilir. Ancaq əmək əmtəə deyil, məqsədyönlü fəaliyyətdir, prosesdir və alqı-satqı predmeti ola bilməz. Ən azından ona görə ki, əmək prosesi özündə bir sıra amilləri birləşdirir və onlar müəyyən dəyərə malikdir. Əməyin səmərəliliyi aşağı olarsa bu əməyin dəyərini aşağı sala bilər ancaq artıq istifadə olunmuş amillərin qiymətinə təsir göstərə bilməyəcəkdir. Əmək bazarda alqı-satqı

prosesinin obyektini kimi qiymətləndirilmir. Ancaq, əməyin nəticələri bazarda alqı-satqı obyektini kimi çıxış edə bilər. Həmçinin əməyin nəticələrinin dəyəri işçi qüvvəsinin dəyərindən yüksək olmalıdır, əks halda işçi qüvvəsinin alınması iqtisadi cəhətdən səmərəli olmayacaq və onu almağa ehtiyac qalmayacaqdır.

Karl Marksın əmək haqqında söylədiyi bəzi fikirlərə nəzər salaq.

Əmək əmtəə ola bilməz, çünki istehsal prosesinə kimi o hələ mövcud deyil. Əmək prosesi işə götürmək haqqında müqavilə bağlandıqdan sonra başlayır. Dəyər özü əmək məsrəfləri ilə müəyyən edildiyindən əmək dəyərə malik ola bilməz. Tutaq ki, əmək əmtəə ola bilər. Əgər o, öz dəyərinə görə satılırsa və işçi öz əməyinin tam ekvivalentini alırsa, sahibkarın işçini maddə tutmasının mənası itir, mənfəət də itir. Əgər fərz etsək ki, əməyə dəyərindən az pul ödənilir, bu dəyər qanununun, bazar mübadiləsinin ekvivalentliyi qanununu pozur.

K.Marks əməyin deyil, əmək qabiliyyətinin alınıb satıldığını əsaslandıraraq işçi qüvvəsinin əmtəə kimi xarakteristikasını verir. İşçi qüvvəsinin müəyyən dəyəri və istehlak dəyəri var. İşçi qüvvəsinin dəyəri iş qüvvəsinin təkrar istehsalına lazım olan ictimai zəruri vaxtla müəyyən edilir [2, s.609-610].

Qərb iqtisadçıları bir çox hallarda əmək bazarında işəgötürən və işçinin bərabər hüquqlu tərəfdaş kimi çıxış etdiklərini əsaslandırmağa çalışırlar. Əslində isə bu fikri birmənalı şəkildə qəbul etmək doğru olmazdı. Ona görə ki, işəgötürən tərəf öz işçi qüvvəsini sərf etmədən başqasının işçi qüvvəsi hesabına əmək prosesini təşkil etməklə yaranacaq əlavə dəyəri mənimsəməyə çalışır. Bunun qarşılığını isə pulla ödəyir. İşçi isə şəxsi ehtiyaclarının ödənilməsi üçün fiziki və əqli qabiliyyətlərinin bir qismini satmaq məcburiyyətində qalır. Alıcı tərəfin vəsaitləri satıcı tərəfin isə şəxsən özü əmək prosesində birbaşa iştirak edir.

Əmək bazarının formalaşması tarixi, sosial-iqtisadi prosesdir. Tarixi proses olması onunla əlaqədardır ki, əmək bazarı birdən-birə formalaşmamış uzun bir tarixi inkişaf yolu keçərək formalaşmışdır. Sosial-iqtisadi xarakteri əmək bazarının formalaşmasında iqtisadi amillərin əsas olması, iqtisadi tərəqqi nəticəsində inkişaf etməsi, eyni zamanda əmək bazarının inkişafının da iqtisadi tərəqqidə mühüm rol oynaması ilə bağlıdır. Əmək bazarının formalaşmasının sosial xarakterini əks etdirən məsələlərdən biri onun qarşılıqlı əlaqədə olan tərəflərinin insanlar olması ilə yanaşı burada alqı-satqı obyektini insanın iş qüvvəsinin təşkil etməsidir. Gəlir əldə etmək üçün iş qüvvəsini satmağa hazır olan insanlar buradan əldə etdikləri gəlirlə özlərinin sosial-iqtisadi ehtiyaclarını ödəyirlər.

Əmək bazarının yaranmasında və formalaşmasında ictimai əmək bölgüsünün meydana gəlməsi və dərinləşməsi xüsusilə qeyd edilməlidir. İctimai əmək bölgüsü ictimai əməyin ümumi halı olmaqla insan

fəaliyyətinin hər bir konkret sahəsinin xüsusiyyətinə, spesifikasiyinə uyğun olaraq mövcud olub fəaliyyət göstərir [5, s.14]. İctimai əmək bölgüsünün meydana gəlməsi ayrı-ayrı əmək növləri üzrə cəmiyyət üzvlərinin qruplaşmasına, əməyin ixtisaslaşmasına səbəb olmuşdur. Əməyin ixtisaslaşma səviyyəsinin yüksəlməsi cəmiyyətin ayrı-ayrı qruplarının fərqli məhsullar istehsalı üzrə fəaliyyət göstərməsinə səbəb olmuşdur. Əməyin ixtisaslaşması əmək məhsuldarlığını artırmaqla iqtisadi səmərəliliyi yüksəltmişdir. Bu isə yalnız öz ehtiyacları üçün fəaliyyət göstərən universal xarakterli əməyin əmtəə istehsalı ilə məşğul olan ixtisaslaşmış, daha məhsuldar əməklə əvəzlənməsini zəruri etmişdir.

Müasir əmək bazarının formalaşmasına təbii-coğrafi, təhsil, sosial-psixoloji, milli, dini və s. amillər də təsir göstərir ki, bu onu daha da mürəkkəbləşdirir.

Təbii-coğrafi amillər tarixən yerli əhəlinin məşğul olacağı sahəni əvvəlcədən təyin etməklə əmək fəaliyyətinin istiqamətinə təsir göstərmişdir. Bu isə əməyin hansı növündə ixtisaslaşmanı müəyyən edir. Bu gün istər bir ölkənin regionları üzrə, istərsə də dünyanın ayrı-ayrı ölkələri üzrə baxdıqda görürük ki, ölkədə əməyin ixtisaslaşması hansı istiqamətdədirsə ölkələr dünya bazarında həmin əmək növünün aid olduğu sahələrin məhsulları ilə çıxış edirlər.

Bu gün əmək bazarının inkişafında təhsilin rolu digər amillərlə müqayisədə daha sürətlə artırmaqdadır. Təhsil insanda əmək qabiliyyətinin və əmək məhsuldarlığının artırılması baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Ən müasir texnologiyalarla işləmək bacarığı olan kadrların hazırlanması, onların elmi biliklərinin artırılması təhsilin hesabına həyata keçirilir. Yüksək inkişaf səviyyəsinə çatmış istənilən dövlətdə iqtisadiyyat və təhsil yüksək qarşılıqlı əlaqələrə malikdir və demək olar ki, vahid bir sistem əmələ gətirə bilmişdir.

Dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində formalaşmış əmək bazarlarında müəyyən ortaq elementlərə rast gəlinərsə də hər bir ölkədə əmək bazarının özünəməxsus xüsusiyyətləri mövcuddur. Bu özünəməxsus, fərqli xüsusiyyətləri ilə konkret bazarların strukturları səciyyələndirilir. Təhlilin aparılma məqsədinə uyğun olaraq strukturlaşdırma müxtəlif kriteriyalar üzrə yerinə yetirilə bilər. Hər şeydən əvvəl bu bazarın strukturlaşdırılmasına ümumi şəkildə bazarın strukturlaşdırılması baxımından yanaşmaq lazımdır. Bu zaman müasir dövrə uyğun sivil əmək bazarının fəaliyyət göstərməsi üçün cütü, ancaq vacib komponentlər aspektindən məsələyə yanaşmaq olar. Bu aspektlərə görə əmək bazarında aşağıda göstərilən komponentləri seçə bilərik:

- əmək bazarının subyektləri (işəgötürənlər, muzzdlu işçilər, dövlət);

- əmək bazarının tənzimlənməsi üçün qəbul edilmiş proqramlar və qərarlar, hüquqi normalar, sazişlər və kontraktlar;

- dar mənada əmək bazarının mexanizmi (işçi qüvvəsinə olan tələb və təklif, işçinin əməyinin qiyməti, rəqabət və s.);

- işsizlik problemi və işsizliklə bağlı sosial ödənişlər (işsizliyə görə müavinət, işdən azad edilməyə görə kompensasiya ödənilməsi və s.);

- əmək bazarının infrastrukturu (müxtəlif fondlar, məşğulluq mərkəzləri, ixtisasartırma, yenidən hazırlıq, təkmilləşdirmə mərkəzləri və s.);

Göstərilən komponentlər arasında daha mühüm hesab olunanı özünütənzimləmə mexanizmi olan bazar mexanizmidir. Bazar mexanizmi işçi qüvvəsinə olan tələb və təklifi, əməyin qiyməti, əməkhaqqı, rəqabət elementlərinin də daxil olduğu özünəməxsus struktura malikdir. Bazar mexanizminin strukturuna daxil olan elementlər əməyin dəyişməkdə olan qiyməti, mövcud iş yerləri uğrunda işçilərin, muzzdlu işçiləri işə götürmək üçün işəgötürən tərəflərin rəqabəti formasında informasiya əsasında bir-birlərinə qarşılıqlı təsir göstərir.

Əmək bazarının müxtəlif modelləri və növləri mövcuddur. Əmək bazarı qeyd etdiyimiz kimi özündə yalnız iqtisadi münasibətləri və amilləri birləşdirmir, eyni zamanda hüquqi, sosial və hətta psixoloji xarakterli münasibət və amilləri də əhatə edir. Ayrı-ayrı ölkələrdə əmək bazarının bu amilləri eyni vaxtda yaranmamış, kapitalist istehsalının formalaşması, inkişafı ilə bağlı tarixi şəraitdən asılı olaraq inkişaf sürəti də fərqli olmuşdur. Bu səbəbdən də ayrı-ayrı ölkələrdə bazar münasibətlərinin formaları və növləri, bazar mexanizmlərinin göstərilən elementləri arasında qarşılıqlı əlaqələr müəyyən fərqlilikləri ilə seçilir. Bu fərqlər hesabına isə əmək bazarının müxtəlif növləri və modelləri formalaşmışdır.

Əmək bazarının əsas imkanlarını əmək ehtiyatları müəyyən edir. Əmək ehtiyatları əmək bazarında mövcud olan işçi qüvvələrinin məcmusudur. Bunun da əsas hissəsi əmək qabiliyyətli yaşda olan əhalidir. Əmək ehtiyatı anlayışı işçi qüvvəsi anlayışından daha geniş olmaqla özündə işləyən və işsiz əhalini birləşdirir.

Əmək bazarı əlbəttə ki, təkcə işçi qüvvəsinin alınıb satılmasından ibarət deyil. Çoxlu sayda işçi və işəgötürənin qarşılıqlı əlaqədə olduğu, fəaliyyət göstərən mürəkkəb sosial-iqtisadi hadisədir. Bu bazara qəbul edilmiş qərarlar həm obyektiv, həm də subyektiv amillərdən asılıdır.

Əmək bazarı ilə bağlı qeyd olunanları ümumiləşdirərək bir sıra nəticələr qeyd edilə bilər:

- əmək bazarında alqı-satqı obyektı əmək deyil işçinin iş qüvvəsidir;

- əmək bazarı digər bazarlarla müqayisədə sosial-iqtisadi münasibətlərə daha çox təsir göstərir;

- təbii-coğrafi amillər əmək bazarının strukturuna ciddi təsir göstərə bilər;

- əmək bazarında alqı-satqı obyektinin dəyərinin və qiymətinin müəyyənləşdirilməsi digər məhsullarla müqayisədə daha çətindir;

- müasir əmək bazarında elmi-texniki tərəqqinin tələblərinə uyğunluq vacib şərtə çevrilmişdir;

- təhsil müasir əmək bazarının vacib elementidir və onun təkmilləşdirilməsində əsas amillərdəndir;

- iqtisadi mexanizmlərlə yanaşı dövlətin tənzimləyici fəaliyyəti əmək bazarının fəaliyyəti, burada müəyyən münasibətlərin tənzimlənməsi üçün əlverişli mühit yarada bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. Mehbalıyev S.S., İskəndərov R.K. Əmək bazarı və əhəlinin sosial müdafiəsi. Bakı, 2002, 544 s. 2. Juravlyova Q.P. İqtisadi nəzəriyyə. Mikroiktisadiyyat - 1,2: Dərslik. M.: -"Daşkov və Ko" Nəşriyyat ticarət korporasiyası, 2010, 924 s.3. İbadov S.A. İqtisadiyyat. Dərslik. Bakı, Şərq-Qərb, 2009. 414 s.4. Böyük İqtisadi Ensiklopediya. Bakı, Şərq-Qərb, 2012. 630 s. 5. Qafarov Ş. İctimai əmək bölgüsü və onun müasir sosial-iqtisadi problemləri. Bakı, Bakı Universiteti nəşriyyatı, 1999, 388 s. 6. Mehbalıyev S.S., İskəndərov R.K. Əmək bazarı və əhəlinin sosial müdafiəsi. Bakı, 2001. 7. Буланов В.С. Современные проблемы занятости и безработицы. М., 1996.

Теоретические основы формирования рынка труда

Т.А. Мустафаев, П.Г. Мамедов

Труд является основным фактором в развитии человеческого общества. Как процесс, труд соединяет в себе определенные средства. Движущей силой в этом процессе является рабочая сила людей, вовлеченных в этот процесс. Участвуя в процессе купли-продажи товара, владелец рабочей силы продает собственную рабочую силу и получает доход. Рынок, на котором реализуется купля-продажа рабочей силы, и является рынком труда. Формирование рынка труда, являясь историческим, социально-экономическим фактом, оказывает непосредственное влияние и на развитие общества. Здесь, люди, продавая свою рабочую силу, получают возможность удовлетворить свои потребности, и в то же время, в результате использования рабочей силы создаются продукты, необходимые людям, оказываются услуги. В настоящее время научно-технический прогресс, кардинально влияющий на рынок труда, привел к еще большему его развитию, а также усовершенствованию отношений на этом рынке. Это, в свою очередь, требует формирования новых научно-теоретических подходов, связанных с рынком труда. Итак, в статье проанализирован целый ряд научно-теоретических взглядов на сущность труда и значение труда, рынка труда, на теорию его формирования.

Ключевые слова: сущность труда, рынок труда, рабочая сила, особенности труда, факторы формирования рынка труда

Theoretical basis of Labor Market

T.A. Mustafayev, P.H.Mamedov

Labor is the main factor for the development of a human society. As a process, labor reflects definite means. Impetus during a labor process is manpower of employees taking part in this process. An owner of manpower sells his manpower as a commodity by taking part in a resale process and earns money. Markets where manpower buying and selling is realized are called Labor Markets. The formation history of labor markets is a social-economic event but also its development directly affects the development of a society. People who sell their manpower have chance of satisfying their needs with the money they earn in these markets, new products needed by people are created by using this manpower and services are rendered. Scientific-technical progress in modern periods have affected Labor Markets and resulted with the development of these markets. In its turn relations in these markets have been improved. Because of the aforementioned factors, formations of scientific-theoretical approaches on Labor Markets are needed. The article throws light on scientific-theoretical approaches to the notion of Labor Market, theoretical opinions on formation of Labor Markets and so on.

Key words: the notion of labor, labor market, manpower, features of labor, formation factors of labor market